

Foto: Philip Schuler/World Bank

Rapport om økonomiske mislighetssaker 2017

Sentral kontrollenhet
Utenriksdepartementet

1. Innledning

Sentral kontrollenhet behandler saker vedrørende brudd på gjeldende regelverk i utenriktjenesten i den grad ansvaret for oppfølgingen av den aktuelle typen mislighet ikke er lagt til en annen enhet i departementet, samt føre tilsyn med slike saker i underliggende virksomheter.

Utenriksdepartementet legger hvert kvartal ut oversikt over ferdigbehandlede saker som har endt med reaksjon: [Rapporter om økonomiske mislighetssaker - regjeringen.no](http://Rapporter%20om%20%F0konomiske%20mislighetssaker%20-%20regjeringen.no)

2. Nulltoleranse

Utenriksdepartementet har nulltoleranse for økonomiske misligheter og annet misbruk av departementets midler. Prinsippet gjelder for alle ansatte i utenriktjenesten, vare- og tjenesteleverandører og organisasjoner og andre som forvalter penger tildelt fra Utenriksdepartementet.

Misbrukte midler skal betales tilbake til departementet. Det samme gjelder midler som det ikke kan dokumenteres at er brukt i tråd med avtalen. Politianmeldelse vurderes dersom det er sannsynlig at straffbare forhold har funnet sted.

3. Behandling av mislighetssaker

De aller fleste sakene som Sentral kontrollenhet behandler dreier seg om mulig misbruk av tilskuddsmidler. Sakene meldes vanligvis til Sentral kontrollenhet fra ansvarlig enhet i utenriktjenesten eller fra den organisasjonen som har mottatt støtten. Dersom Sentral kontrollenhet finner grunn til å undersøke saken nærmere, registreres den som en mislighetssak.

Som regel vil videre utbetalinger til den aktuelle sluttmottakeren stanses inntil saken er utredet og adekvate, risikodempende tiltak er gjennomført.

Gransking av saken gjøres vanligvis av Sentral kontrollenhets eget personell, i nært samarbeid med berørte enheter i utenriktjenesten. I en del tilfeller engasjeres ekstern kompetanse for å granske en sak eller foreta spesialrevisjon. Utenriksdepartementet har rammeavtaler med fem ulike selskap for slike tjenester. I tillegg bruker Sentral kontrollenhet eksterne advokattjenester for å følge opp særlig juridisk krevende saker. Hvis den organisasjonen som har mottatt tilskuddet iverksetter egne undersøkelser, vil Sentral kontrollenhet normalt avvente resultatene fra disse før ytterligere tiltak vurderes.

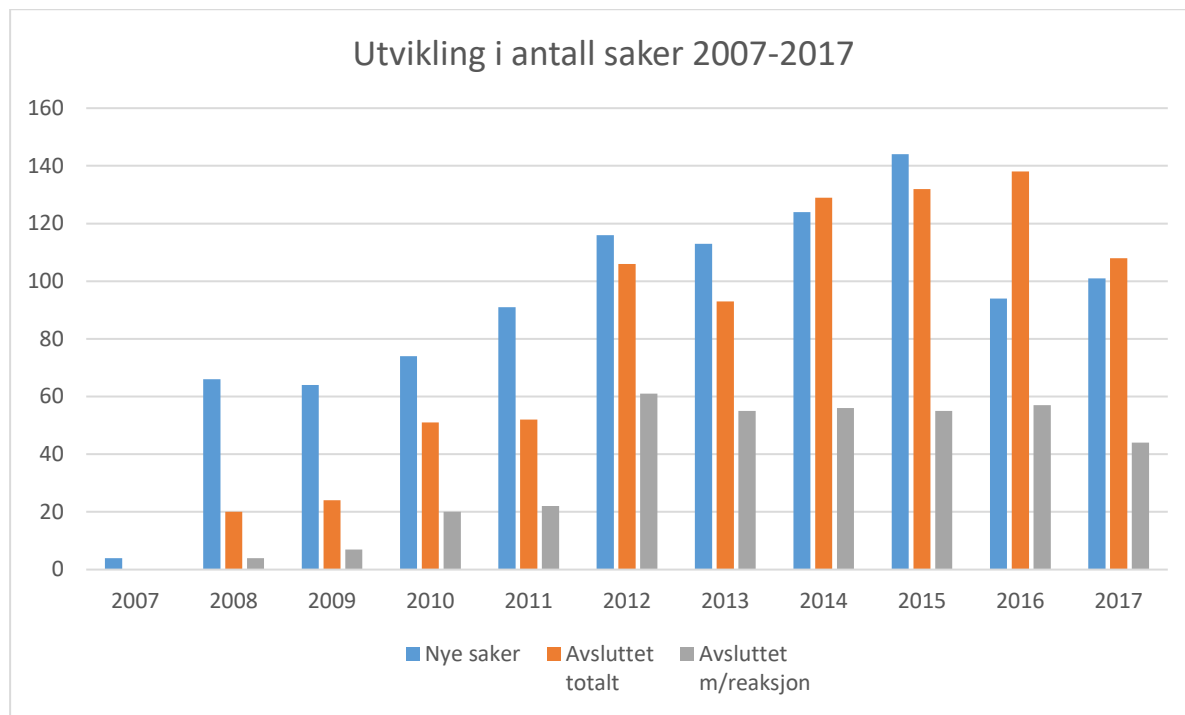
I de fleste sakene hvor det har skjedd økonomiske misligheter, aksepterer den aktuelle tilskuddsmottakeren å betale tilbake det misligholdte beløpet. Dersom motparten bestrider Sentral kontrollenhets krav, vurderes rettslige skritt for å inndrive midlene.

Saken lukkes dersom granskingen slår fast at det ikke har skjedd noe som gir grunnlag for reaksjon fra departementets side. I saker hvor departementet har krav på tilbakebetaling, lukkes saken først når midlene er tilbakebetalt.

Saker som avsluttes med reaksjon offentliggjøres kvartalsvis på Utenriksdepartementets hjemmeside.

4. Utvikling i antall saker siden 2007

Siden 2007 har Sentral kontrollenhet registrert 991 mislighetssaker og avsluttet 853. Av de avsluttede sakene er 381 avsluttet med reaksjon, i all hovedsak med krav om tilbakebetaling. Det er i perioden tilbakebetalt totalt 96,5 mill. kroner. Tallene omfatter også saker under Norads, Fredskorpsets og Norfunds ansvarsområder.

Antall nye saker steg jevnt frem til 2015, men falt noe tilbake i 2016 og 2017. En medvirkende årsak til dette er trolig at Sentral kontrollenhet har hevet terskelen noe for å registrere saker som mislighetssak, dvs. at det skal foreligge klarere indikasjoner enn tidligere på økonomiske misligheter før saken registreres. Det er naturlig at det vil være variasjon i antall saker fra år til år, og nedgangen gir ikke grunnlag for å trekke slutninger om andre type årsaker.

5. Saker behandlet i 2017

I 2017 registrerte Sentral kontrollenhet 101 nye saker. I samme periode ble 108 saker avsluttet. Av disse ble 44 avsluttet med reaksjon; 43 med tilbakebetaling og én med oppsigelse. Det ble i 2017 tilbakebetalt 13 066 320 kroner. 43 av de avsluttede sakene med reaksjon er knyttet til programområde 03 Internasjonal bistand. Tallene omfatter også saker under Norads, Fredskorpsets og Norfunds ansvarsområder.

Oversikt over antall saker 2017					
	Overført fra 2016	Nye	Avsluttet totalt	Avsluttet m/reaksjon	Under behandling per 31.12.17
UD	119	45	65	20	99
Norad	19	50	34	24	35
Fredskorpset	2	4	2	0	4
Norfund	5	2	7	0	0
	145	101	108	44	138

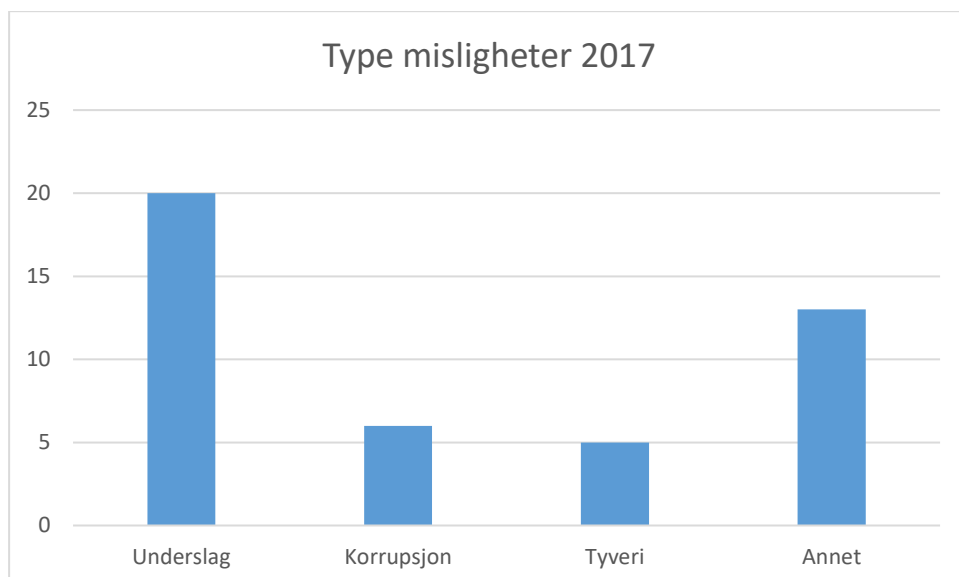
Forskjellen mellom Utenriksdepartementet og Norad når det gjelder andel saker med reaksjon, skyldes sannsynligvis i stor grad ulike terskler for registrering av mislighetssaker. Departementet har tradisjonelt registrert de fleste saker etter hvert som de mottas, mens Norad gjør visse forundersøkelser før en sak registreres.

Når alle Norfunds saker ble avsluttet uten reaksjon, må det ses på bakgrunn av at sakene var knyttet til investeringsvirksomheten. Det var derfor ikke aktuelt med tilbakebetaling til Norfund, slik tilfellet ville vært hvis det var tilskuddsmidler. I flere av sakene har de aktuelle selskapene fulgt opp rettslig eller på annen måte.

I 2017 ble det bestemt at Utenriksdepartementet ikke lenger skal føre løpende oversikt over mislighetssaker i Norfund, som er et særlovselskap. Norfund er i stedet pålagt å orientere departementet om saker som er av en slik karakter at departementet bør være kjent med dem. Dette ble gjort for å bringe praksis i tråd med hvordan slike saker håndteres i andre statlige selskaper.

5.1 Type misligheter

Om lag halvparten av de 44 avsluttede sakene med reaksjon i 2017 dreier seg om underslag, mens seks dreier seg om korrupsjon og fem om tyveri. I kategorien «annet» finner en manglende rapportering, midler bruk til annet enn avtalt formål mv.

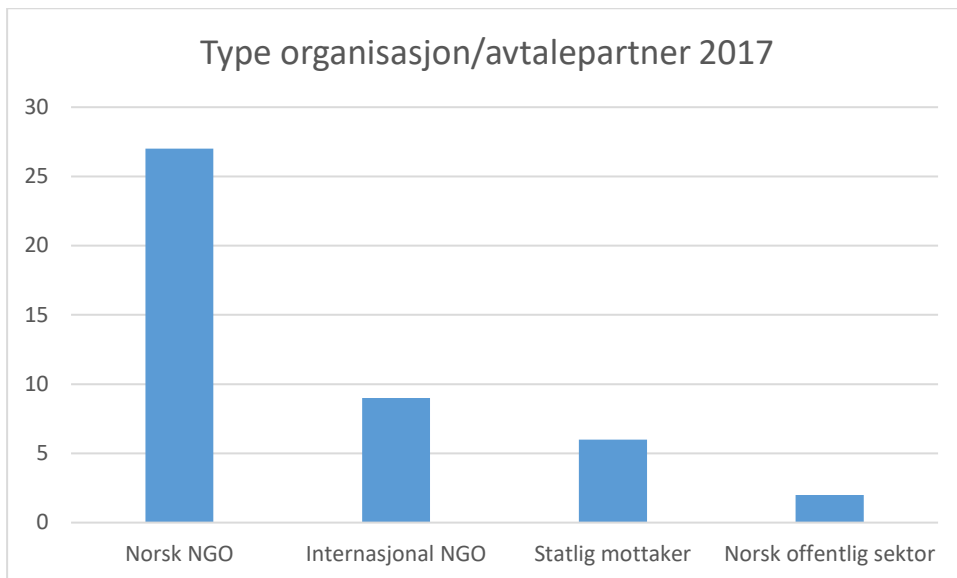

Det er viktig å understreke at dette viser type mislighet som ble avdekket og reagert på. Oversikten viser ikke nødvendigvis det relative omfanget av problemene i virkeligheten. Forskjellene kan blant annet henge sammen med at enkelte former for misligheter er enklere å avdekke enn andre. Det er for eksempel grunn til å tro at korrupsjon ofte vil være vanskeligere å bevise enn underslag og tyveri.

5.2 Type organisasjon/avtalepartner

27 av de 44 sakene med reaksjon i 2017 dreier seg om norske ikke-statlige organisasjoner (NGO-er). Misligheten i de aller fleste av disse sakene fant sted hos organisasjonens lokale partner, men enkelte av sakene var knyttet til den norske organisasjonens egne lokalt ansatte.

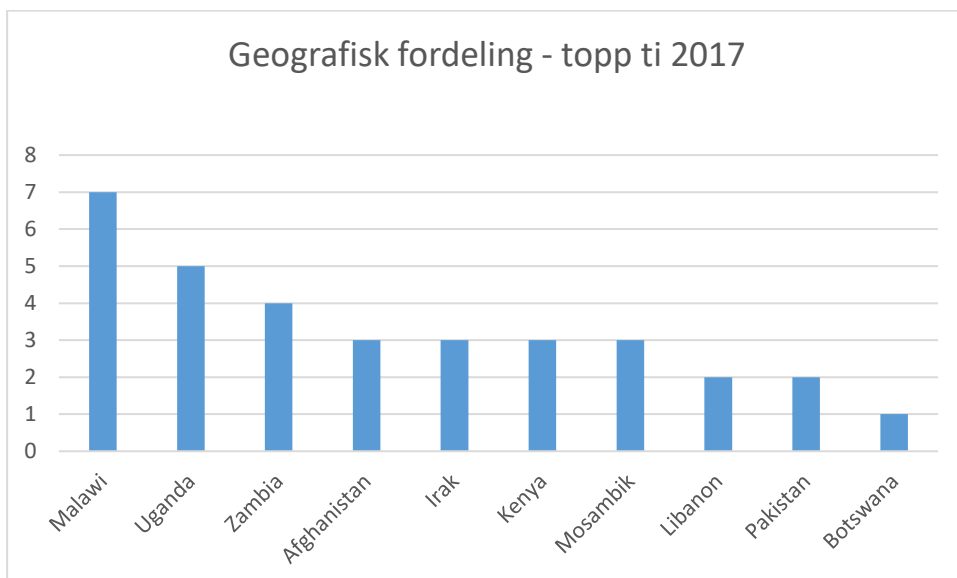
Tallene gir ikke grunnlag for å slutte at norske ikke-statlige organisasjoner er mer utsatt enn andre for økonomiske misligheter. Erfaringsmessig har de norske organisasjonene et godt system for å avdekke og rapportere mulige misligheter. Kvaliteten når det gjelder dette er mer varierende hos andre aktører som mottar norsk støtte.

I 2017 var det ingen avsluttede saker med reaksjon knyttet til en multilateral organisasjon. Støtten til de multilaterale organisasjonene gis i stor grad som generelle bidrag og mykt øremerket støtte til temaer i langtidsplanene som Norge prioriterer spesielt. Mislighetssaker håndteres av organisasjonenes uavhengige internrevisjoner eller granskingsenheter, og vil kun registreres som sak av Sentral kontrollenhet dersom den gjelder et norskfinansiert prosjekt. Norge har i styrende organer for FN-organisasjonene arbeidet for å sikre internrevisjonenes uavhengighet og kapasitet, inkludert når det gjelder mislighetssaker, samt for økt åpenhet om internrevisjonenes virksomhet. De store FN-organisasjonene har offentlig tilgjengelige oversikter over mislighetssaker som inngår i rapporteringen til styrene.

5.3 Geografi

Malawi og Uganda er de to landene med flest saker med reaksjon i 2017. Disse var også topp to i 2016 og er historisk blant de landene med mange saker registrert.ⁱ

Forskjellen mellom landene kan ha flere årsaker. Kriminalitetsnivå er én faktor. Den har trolig også sammenheng med omfang og innretning av norsk støtte. En annen viktig faktor er ulik grad av

mulighet for kontroll. Særlig i krigs- og kriserammede land, vil det kunne være vanskelig å avdekke økonomiske misligheter.

For mer informasjon om de enkelte sakene som ble avsluttet med reaksjon i 2017, se kvartalsrapporter på regjeringen.no [Rapporter om økonomiske mislighetssaker - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/tema/rapporter-om-ekonomiske-mislighetssaker)

ⁱ I tillegg til Botswana, er det 11 andre land med én sak med reaksjon i 2017